

KELM2 2025

Ava vorm

Üldandmed

Uuringu nimi eesti keeles

Teaduspõhine lähenemine kelmuste ennetamiseks Eestis

Uuringu nimi inglise keeles

A science-based approach to fraud prevention in Estonia

Uuringui algus

01.06.2025

Uuringu lõpp

30.11.2026

Vastutav täitja

Anneli Soo

Juhtpartner

Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, õigusteaduskond

Partner(id)

Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut

Välispartnerid (välisasutused, millele puudub ETISE konto)

Partnerite kinnituskirjad

Kinnituskiri_KELM_TLU.asice

Taotletav summa (ilma
käibemaksuta) 120000,00

Taotletav summa
(koos käibemaksuga)

148800,00

Valdkond ja eriala

Frascati Manuali valdkond	ETIS valdkond	CERCS valdkond	%
5.1 Psühholoogia ja tunnetusteadused	2. Ühiskonnateadused ja kultuur 2.8. Psühholoogia	S260 Psühholoogia	40,0
5.5 Õigusteadus	2. Ühiskonnateadused ja kultuur 2.7. Õigusteadus	S160 Kriminoloogia	40,0
5.5 Õigusteadus	2. Ühiskonnateadused ja kultuur 2.7. Õigusteadus	S149 Kriminaalõigus ja -protsess	20,0

Lühikokkuvõte eesti keeles

Kelmused on Eestis kasvav probleem, mille ennetamiseks on vaja teaduspõhist, süsteemset ja koordineeritud lähenemist.

Kuigi teadlikkuse tõstmiseks on tehtud pingutusi, on ennetustegevus jäänud seni killustatuks ning sageli puudub tõenduspõhine alus. Üha keerukamad pettusevormid ja ohvrite haavatavuse mustrite muutumine nõuavad senisest põhjalikumat mõistmist ja sihtrühmapõhiste lahenduste väljatöötamist. Käesoleva projekti eesmärk on kujundada kelmuste ennetamiseks sobivad lahendused Eestis, mis tuginevad teoreetilistele ja empiirilistele teadmistele kelmustest ning hõlmavad erinevate sektorite ja organisatsioonide süsteemset koostööd. Projekt on jagatud neljaks etapiks:

I Kelmuse kui kuriteoliigi olemus. Süstemaatiline kirjanduse ülevaade ja rahvusvaheliste praktikate analüüs, mõistmaks kelmuste dünaamikat, riskitegureid ja võimalikke tõenduspõhiseid ennetuslahendusi.

II Kelmuse ohvrite profiilid Eestis. Olemasolevate andmete, ekspertintervjuude ja üle-riigilise küsitlusuuringu abil kelmuste ohvriks langemise riskirühmade kaardistamine Eestis.

III Käitumisteaduslikult põhjendatud sekkumiste väljapakku. Tuginedes nii teaduskirjanduse kui rahvusvahelise praktika analüüsile ning Eesti sidusrühmadelt ja ekspertidelt saadud infole, pakume välja ohvrite ning süsteemide käitumisele suunatud sekkumisi kelmuste ennetamiseks.

IV Kelmuste ennetuse mudeli loomine. Eelnevate etappide, teaduskirjanduse ja eri osapooltega tehtud fookusgrupi intervjuude põhjal koostame Eestile sobiva kelmuste ennetuse koostöömudeli koos rakenduskavaga.

Projekti lõppeesmärgiks on luua praktiline ja rakendatav kelmuste ennetamise koostöömodel, mis hõlmab õiguskaitse, erasektori ja riigiasutuste koordineeritud tegevust. Uuringu tulemused toetavad Eesti strateegilist suutlikkust vähendada kelmustest põhjustatud kahjusid ja tugevdada ühiskonna vastupanuvõimet petuskeemidele.

Generatiivse tehisintellekti kasutamine taotluse koostamisel

Kas te olete kasutanud
generatiivse
tehisintellekti abi (nt
ChatGPT, MS Copilot,
Gemini, DALL-E,
Claude vms) taotluse
või selle osade
kirjutamiseks või
ettevalmistamiseks?

☒ Jah ☐ Ei

Selgitus tehisintellekti
kasutamise kohta

Kasutasime AI abi teksti struktureerimiseks ja toimetamiseks.

Uuringukirjeldus

Pakkuja arusaam
sisulisest
uuringuprobleemist ja
sellest lähtuvalt
püstitatud
uurimisülesannetest

Kelmuste kasv ja mitmekesisustumine Eestis (Justiitsministeerium, 2024) kujutab endast tõsist ühiskondlikku väljakutset nii majandusliku kahju kui pikaajaliste negatiivsete tagajärgede näol ohvritele (Button et al., 2014; Golladay & Snyder, 2023). Kelmuste kui probleemi lahendamine eeldab senisest süstemaatilisemat ja teaduspõhisemat lähenemist. Probleemi käsitlemisel on oluline arvestada, et kelmuste vormid on pidevas muutumises – petturid reageerivad kiiresti nii õiguskaitseorganite kui ka pankade ja sideettevõtete sammudele. See teeb keeruliseks nii kelmuste teadusliku uurimise kui ka sekkumiste väljatöötamise (Gotelaere & Paoli, 2025). Seetõttu ei piisa üksikutest infokampaaniatest teadlikkuse tõstmiseks (Jensen jt., 2024) või hajusatest ennetusalgatustest

- vajalik on süsteemne, koordineeritud ja tõenduspõhine käsitus, mis arvestab kelmustele iseloomulikke sotsiaalseid, käitumuslikke ja tehnoloogilisi aspekte (Liu jt., 2025).

Kuigi teadlikkus kelmuste osas maailmas kasvab, on kelmuste ennetuse kohta teadmise veel napilt (Gotelaere & Paoli, 2025; Prenzler, 2020). Kõige tõhusamad tunduvad olevat rutiinse tegevuse teooriast lähtuvad sekkumised (Routine Activity Theory, Cohen & Felson, 2010; Prenzler, 2020). Rutiinse tegevuse teooria kohaselt ei ole kuritegevus seotud vaid toimepanija isikuomadustega, vaid ennekõike olukorraga, kus kolm tegurit langevad kokku: eksisteerib motiveeritud toimepanija, olemas on sobiv sihtmärk ning puudub tõhus järelevalve või kaitse. See tähendab, et kuritegevus ei ole juhuslik, vaid tekib spetsiifilistes oludes – nendes, kus võimalused on olemas ja takistused puuduvad. Kelmuste puhul avaldub see eriti selgelt. Petturid tegutsevad seal, kus nad näevad võimalust, näiteks digikanalites, kus inimesed annavad kiirelt isiku- või kontointot, või investeerimisskeemides, kus lubatakse kiiret tulu. Sobiv sihtmärk võib pidevalt muutuv digimaailmas olla inimene, kellel puuduvad teadmised riskidest ja enda kaitsmise võimalustest või kes ei taju konkreetset olukorras ajasurve all ära petuskeemi tunnuseid või isikliku info jagamise ohtusid (Reyns ja Henson, 2016). Kui samal ajal puudub piisav kaitse, näiteks pank ei märka kahtlast tehingut, või inimene ei saa hoiatust, siis loob see pettusele soodsa pinnase (Sanusi jt, 2015). Just nende eespool nimetatud kolme elemendi koosmõju võimaldabki kelmusi ja samas aitab ka ennetusmeetmeid paremini suunata. Teaduskirjanduses on rutiinse tegevuse teooria leidnud edukat rakendamist kelmuse olemuse uurimisel (Parti, 2023; DeLiema, 2018).

Rutiinse tegevuse teooriat toetavad ka käitumusliku majandusteaduse (behavioral economics) põhimõtted, mille kohaselt mõjutavad inimeste vastuvõtlikkust kelmustele nii finantskirjaoskuse tase kui ka tajuvead ja sotsiaalne kontekst (Camerer ja Loewenstein, 2006). Näiteks madal finantskirjaoskus seostub suurema riskiga sattuda finantskuritegude ohvriks, kuna vähem informeeritud inimesed ei pruugi olla võimelised kriitiliselt hindama investeerimisvõimalusi ega vältima pettuse ohte (Lusardi ja Mitchell, 2007). Samal ajal on petturid ise motiveeritud tegutsema eeskätt seal, kus süsteemne järelevalve ja koostöö puuduvad. Kelmuse toimepanemise võimalus suureneb märkimisväärselt siis, kui organisatsiooniline järelevalve ei toimi (Doig ja Levi, 2009). Seega toetub loodav mudel ka süsteemiteooriale ja valitsemisvõrgustike käsitlusele, mis võimaldavad kirjeldada ja analüüsida erinevate sektorite (avalik, era, kolmas sektor) vahelist koostööd ja rollijaotust (Provan ja Milward, 2001). Kuna kelmuste ennetamine on jagatud vastutusega valdkond, ei piisa pelgalt valitsuse või õiguskaitseorganite jõupingutustest – vajalik on erinevate sektorite ühine raamistik, mis toetab andmevahetust, vastutuse selgust ja koostöö jätkusuutlikkust. Eelnevast lähtudes võimaldab käesolevas uuringus kasutatav teoreetiline lähenemine mõista kelmusi mitte ainult individuaalsete petuskeemidena, vaid kompleksse ja kiiresti kohaneva nähtusena, mis seob kokku isiklikud, tehnoloogilised ja institutsionaalsed riskid.

Seni on Eestis kelmuste ennetamisel jäänud süsteemne lähenemine tahaplaanile: ennetustegevused on olnud killustatud, sektorite vaheline koostöö on välja töötamata ning sekkumiste tõenduspõhisus ei ole reeglina kontrollitud. Käesoleva projekti eesmärk on eksisteerivat tühimikku täita, kujundades kelmuste ennetamiseks sobivad lahendused Eestis, mis tuginevad teoreetilistele ja empiirilistele teadmistele kelmusest ning hõlmavad erinevate sektorite ja organisatsioonide süsteemset koostööd. Eesmärgi saavutamiseks on projekt jagatud neljaks etapiks:

I Kelmuse kui kuriteoliigi olemus. Teeme süstemaatilise kirjanduse ülevaate ja rahvusvaheliste praktikate analüüsi, et mõista kelmuste dünaamikat, riskitegureid ja võimalikke tõenduspõhiseid ennetuslahendusi. Selle etapi tulemused informeerivad omakorda järgmiste etappide tegevusi.

II Kelmuse ohvrite profiilid Eestis. Kaardistame olemasolevate andmete, ekspertintervjuude ja üle-eestilise küsitlusuuringuga kelmuste ohvriks langemise riskirühmad Eestis, lähtudes nii isiku püsivastest omadustest kui ka situatsioonilistest teguritest. Selle etapi tulemused aitavad kaasa järgmises etapis tõhusate sekkumiste väljatöötamisele ning neljandas etapis ennetuse mudeli loomisele.

III Käitumisteaduslikult põhjendatud ennetussekkumiste väljatöötamine. Tuginedes nii teaduskirjanduse kui rahvusvahelise praktika analüüsile ning Eesti sidusrühmadelt ja ekspertidelt saadud infole, kujundame nii ohvri käitumise muutmisele kui süsteemi ja ametnike käitumisele suunatud sekkumised kelmuste ennetamiseks. Selle etapi tulemused on sisendiks järgmises etapis ennetuse mudeli loomisele.

IV Kelmuste ennetuse mudeli loomine. Eri osapooltega tehtud fookusgrupi intervjuude käigus saadud info, teaduskirjanduse ning eelnevate etappide käigus leitu tulemusel koostatame Eestile sobiv kelmuste ennetuse koostöömudeli koos rakenduskavaga.

Viited:

Button, M., Karagiannopoulos, V., Lee, J., Bae Suh, J., & Jung, J. (2024). Preventing fraud victimisation against older adults: Towards a holistic model for protection. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 77, 100672. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2024.100672>
Button, M., Lewis, C., & Tapley, J. (2014). Not a victimless crime: The impact of fraud on individual victims and their families. *Security Journal*, 27(1), 36–54. <https://doi.org/10.1057/sj.2012.11>

- Camerer, C. F., & Loewenstein, G. (2006). Behavioral economics. *ECONOMETRIC SOCIETY MONOGRAPHS*, 42, 181.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (2010). Social change and crime rate trends: A routine activity approach (1979). In *Classics in environmental criminology* (pp. 203-232). Routledge.
- DeLiema, M. (2018). Elder fraud and financial exploitation: Application of routine activity theory. *The Gerontologist*, 58(4), 706-718.
- Doig, A., & Levi, M. (2009). Inter-agency work and the UK public sector investigation of fraud, 1996–2006: joined-up rhetoric and disjointed reality. *Policing and Society*, 19(3), 199–215. <https://doi.org/10.1080/10439460902863311>
- Golladay, K. A., & Snyder, J. A. (2023). Financial fraud victimization: An examination of distress and financial complications. *Journal of Financial Crime*, 30(6), 1606–1628. <https://doi.org/10.1108/JFC-08-2022-0207>
- Gotelaere, S., & Paoli, L. (2025). Prevention and Control of Financial Fraud: A Scoping Review. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 31(1), 1–21. <https://doi.org/10.1007/s10610-022-09532-8>
- Jensen, R. I. T., Gerlings, J., & Ferwerda, J. (2024). Do Awareness Campaigns Reduce Financial Fraud? *European Journal on Criminal Policy and Research*. <https://doi.org/10.1007/s10610-024-09573-1>
- Justiitsministeerium (2024). Kuritegevus Eestis 2023: Arvutikuriteod. Kättesaadav: <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/arvutikuriteod/>
- Liu, X. F., Ai, Yushi, Jiang, Li Crystal, Wang, Xiaohui, & Wu, Y. (2025). Understanding the human element in scams: A multidisciplinary approach. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 27(1), 9–24. <https://doi.org/10.1080/15228053.2024.2439192>
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). Baby Boomer Retirees: Financial Literacy and Retirement Preparedness. *Journal of Pension Economics and Finance*, 6(4), 294–316.
- Parti, K. (2023). What is a capable guardian to older fraud victims? Comparison of younger and older victims' characteristics of online fraud utilizing routine activity theory. *Frontiers in Psychology*, 14, 1118741.
- Prenzler, T. (2020), "What works in fraud prevention: a review of real-world intervention projects", *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, Vol. 6 No. 1, pp. 83-96. <https://doi.org/10.1108/JCRPP-04-2019-0026>
- Provan, K. G., & Milward, H. B. (2001). Do networks really work? A framework for evaluating public-sector organizational networks. *Public administration review*, 61(4), 414-423.
- Reyns, B. W., & Henson, B. (2016). The thief with a thousand faces and the victim with none: Identifying determinants for online identity theft victimization with routine activity theory. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 60(10), 1119-1139.
- Sanusi, Z. M., Rameli, M. N. F., & Isa, Y. M. (2015). Fraud schemes in the banking institutions: prevention measures to avoid severe financial loss. *Procedia economics and finance*, 28, 107-113.

I uurimisülesanne

Uurimisülesanne 1: Kelmuste ennetamise teoreetiliste aluste ning parimate praktikate analüüs

Uuringu esimese etapi eesmärk on konstrueerida teaduskirjanduse ja muude asjakohaste allikate põhjal kelmuste ennetamise teoreetilised alused ning anda ülevaade rahvusvahelistest ennetuspraktikatest, lähtudes tellija poolt määratletud kolmest uurimisküsimusest:

- (1) kelmuse kui kuriteoliigi arengud ja dünaamika,
- (2) kelmuse ohvriks langemise riskitegurid ning
- (3) rahvusvaheliselt kasutatavad tõendus põhised ennetusmeetmed.

Analüüsi aluseks on teaduskirjanduse süstemaatiline ülevaade, millele lisandub praktiliste allikate, nagu ametlikud statistikaandmed, riiklikud ja rahvusvahelised strateegiad ning kriminaalpoliitilised dokumendid, analüüs. Teaduskirjandusest otsitakse käsitleda kelmuse liikidest, toimepanemise viisidest ja arengutrendidest, ohvriprofiilidest ning tõendus põhistest ennetusmeetoditest.

Analüüs hõlmab võrdlusriikidena Lätit, Leedut, Soomet, Ühendkuningriike, Hollandit, USA, Singapuri ja Austraalia. Võrdlusriikide valikul lähtutakse nii kriminogeensest sarnasusest Eestiga ja geograafilisest lähedusest (Balti riigid, Soome), tõendus põhiste programmide rohkusest (Ühendkuningriigid, Holland, USA; (Prenzler, 2020, Stamler et al, 2014, Nijenhuis, 2016) kui ka uuenduslikust lähenemisest ennetustegevusele (Singapur, Austraalia; Singapore Police Force, 2020, Scamwatch, 2025). Esialgelt pakutud võrdlusriikide nimekiri räägitakse tellijaga uuringu algfaasis läbi ning vajadusel lepitakse kokku muudatused või täiendused. Vajadusel tehakse kokku lepitud võrdlusriikide nimekirja muudatusi kokkuleppel tellijaga ka uuringu käigus.

Kogutud materjali kriitilise analüüsi tulemusena koostatakse ülevaade, mis vastab kolmele tellija esitatud uurimisküsimustele.

Kokkuvõttev analüüsi osa sisaldab ka tabelit, kus kajastame erinevaid kelmuse tüüpe ning kus toome iga tüübi kohta välja peamised haavatavad sihtrühmad, riski- ja kaitsetegurid, võimalikud arengusuunad ning sekkumised, mida on rakendanud kas võrdlusriigid või mida soovitatakse teaduskirjanduses. Tabelis toome ka välja erinevad näitajad, näiteks kas sekkumine on olnud empiirilisel kontrollitud ja millises rakendusstaadiumis see on (piloot, rakendatud, lõpetatud). Selliste näitajate kaudu saame koostöös tellijaga

defineerida, mida tähendab "parim" praktika. Vastavalt sellele definitsioonile saame anda ka hinnangu võrdlusriikide kogutud praktikate ning nende Eesti kontekstis rakendatavuse kohta.

Uurimisülesanne loob vundamendi kõikidele järgmistele etappidele.

Viited:

Nijenhuis, R. G. (2016). Prevention of Dutch fraud cases: a multiple case study on the effectiveness of internal control in the process of financial statement fraud prevention (Master's thesis, University of Twente).

Prenzler, T. (2020), "What works in fraud prevention: a review of real-world intervention projects", Journal of Criminological Research, Policy and Practice, Vol. 6 No. 1, pp. 83-96. <https://doi.org/10.1108/JCRPP-04-2019-0026>

Stamler, R., Marschdorf, H., Marschdorf, H. J., Possamai, M., & Possamai, M. (2014). Fraud prevention and detection. Routledge.

Singapore Police Force. (2020, August 27). Launch of "Spot the Signs. Stop the Crimes." anti-scam campaign. https://www.police.gov.sg/media-room/news/20200827_launch_of_spot-the-signs-stop-the-crimes_anti-scam_campaign_others

Scamwatch. (2025, January 12). Stop. Check. Protect. <https://www.scamwatch.gov.au/stop-check-protect>

II uurimisülesanne

Uurimisülesanne 2: Kelmuste ohvrite profiilide ja riskitegurite analüüs Eestis

Teise uurimisülesande eesmärk on luua terviklik arusaam kelmuste potentsiaalsetest ohvritest Eestis, identifitseerida riskirühmad ja -tegurid ning koostada käitumisteaduslikult informeeritud persoonad, mis võimaldavad ennetustegevusi täpsemalt suunata. Analüüs toetub rutiinse tegevuse teooriale ja kaasaegse käitumisteaduslikule raamistikule, mille kohaselt ohvriks langemise risk ei tulene üksnes isiku püsivatest omadustest, nagu vanus, sugu või haridustase, vaid sõltub suurel määral ka situatsioonilistest teguritest (Borwell jt., 2025; Prenzler, 2020; Whitty, 2019).

Empiirilised uuringud näitavad, et finantspettuste ohvriks langemine võib esineda erinevates elanikkonnagruppides ning risk ei ole seotud ainult püsivate demograafiliste isikuomadustega (Koning jt. 2024, Whitty, 2019). Kuigi teatud haavatavates gruppides, nagu eakad (Cross, 2016) või madalama digitaalse kirjaoskusega inimesed (Lusardi ja Mitchell, 2007), on risk ohvriks langeda suurem, näeme üha enam, et kelmuste ohvriks langevad ka kõrgharidusega ja digipädevad inimesed erinevates vanusegruppides (Whitty, 2020). Seetõttu on oluline mõista mitte ainult seda, kes on ohustatud, vaid ka seda, millistes olukordades on inimesed haavatavamad.

Lisaks situatsiooniliste riskitegurite analüüsimine oluline, kuna neid on ennetusmeetmetega sageli lihtsam mõjutada kui püsivaid individuaalseid tunnuseid (Button & Cross, 2017). Näiteks mobiilipanganduse rakenduste seadistusvalikud või sotsiaalmeedia konto turvameetmed võivad oluliselt mõjutada kelmuse edukust, sõltumata kasutaja isikuomadustest. Situatsiooniliste tegurite teadvustamine võimaldab vältida ka ohvrite stigmatiseerimist, mis on oluline tegur kuritegudest teatamise soodustamisel (Whitty & Buchanan, 2012).

Kuna kelmuse tüüpe on mitmeid (Button & Cross, 2017), on oluline tuvastada erinevate kelmusetüüpide spetsiifilised riskiprofiilid. Uuringu käigus kombineerime Eestis kelmuse riskirühmade ja -tegurite määratlemisel olemasolevate allikate (nt PPA ja pankade statistika, Rahandusministeeriumi finantskirjaoskuse uuringud) sekundaaranalüüsi uute kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete andmete kogumisega. Sekundaarandmete süsteemne kaasamine tagab uuringu tõhususe ja võimaldab tuvastada juba varasemates uuringutes esile kerkinud mustreid ning vajadusel neid täpsustada või uuesti valideerida.

Persoonade loomisel kasutatakse klasteranalüüsi ja tüpologiseerimise tehnikaid, mis võimaldavad andmestikust tuletada käitumis- ja riskiprofiile, mitte üksnes demograafilisi kategooriaid. Selline lähenemine võimaldab modelleerida ka riskitegurite koosmõju ja tuvastada erinevatele kelmusetüüpidele iseloomulikke haavatavusprofiile. Üheks eeskujuks on valeinfo riskiprofiilide uuringud (nt Kyrychenko jt., 2025).

Uurimisülesande tulemuseks on:

- (1) Riskirühmade identifitseerimine ja kirjeldamine,
- (2) Riskitegurite ja kaitsetegurite süsteemne kaardistamine,
- (3) Käitumuslikult realistlike persoonade loomine, mis võimaldavad sihtrühmapõhiseid sekkumisi disainida. Persoonade kirjeldamine ei ole iseseisev eesmärk, vaid teenib ennetustegevuse tõhustamise eesmärki, võimaldades siduda ohvrite haavatavus konkreetsetelt kavandatavate sekkumisstrateegiatega.

Käesoleva etapi tulemused on otseselt sisendiks järgmistele uurimisülesannetele, eelkõige sekkumiste väljatöötamisele.

Viited:

- Borwell, J., Jansen, J., & Stol, W. (2025). The psychological impact of cybercrime victimization: The importance of personal and circumstantial factors. *European Journal of Criminology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14773708241312506>
- Button, M., & Cross, C. (2017). Technology and fraud: The 'fraudogenic' consequences of the Internet Revolution. In M. R. McGuire & T. Holt (Eds.), *The Routledge Handbook of Technology, Crime and Justice* (pp. 78–95). Routledge.
- Cross, C. (2016). 'They're very lonely': Understanding the fraud victimisation of seniors. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 5(4), 60–75.
- Koning, L., Junger, M., & Veldkamp, B. (2024). Risk factors for fraud victimization: The role of socio-demographics, personality, mental, general, and cognitive health, activities, and fraud knowledge. *International Review of Victimology*, 30(3), 443–479. <https://doi.org/10.1177/02697580231215839> (Original work published 2024)
- Kyrychenko, Y., Koo, H. J., Maertens, R., Roozenbeek, J., van der Linden, S., & Götz, F. M. (2025). Profiling misinformation susceptibility. *Personality and Individual Differences*, 241, 113177.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). Baby Boomer Retirees: Financial Literacy and Retirement Preparedness. *Journal of Pension Economics and Finance*, 6(4), 294–316.
- Whitty, M. T. (2019). Predicting susceptibility to cyber-fraud victimhood. *Journal of Financial Crime*, 26(1), 277–292.
- Whitty, M. T. (2020). Is there a scam for everyone? Psychologically profiling cyberscam victims. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 26(3), 399–409.
- Whitty, M. T., & Buchanan, T. (2012). The Online Romance Scam: A Serious Cybercrime. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(3), 181–183. <https://doi.org/10.1089/cyber.2011.0352>

III uurimisülesanne

Uurimisülesanne 3: Teaduspõhiste kelmuste ennetamise sekkumiste väljatöötamine

Kolmanda uurimisülesande eesmärk on töötada välja teaduspõhised sekkumisiideed, mis toetuvad kelmuste ohvrite profiilide ja riskitegurite analüüsile, rahvusvahelistele tõenduspõhiste praktikatele ning käitumisteaduslikele põhimõtetele.

Sekkumiseks võib kelmuste kontekstis pidada koordineeritud tegevusi, mille peamiseks eesmärgiks on muuta mõnd kelmuse puhvriks langemise riskitegurit. Sekkumiste väljatöötamine tugineb Riigikantselei tellimusel valminud avaliku sektori katsetamisjuhendile (Karolin jt., 2023), mille kohaselt sekkumiste loomine toimub kolmes etapis:

- (1) probleemi kaardistamine,
- (2) sekkumisvõimaluste kaardistamine ning
- (3) lootustandvamate lahenduste väljatöötamine ja ettevalmistused nende mõju tuvastamiseks

Probleemi kaardistamise aluse moodustavad I ja II uurimisülesande tulemused, kus on kaardistatud kelmuste peamised ohvrid ja nii isikust tulenevad kui situatsioonilised riskitegurid. Käesoleva etapi eesmärk on analüüsida, milliste riskitegurite mõjutamiseks on võimalik ja otstarbekas sekkumisi disainida.

Sekkumised jaotatakse kahte kategooriasse:

- (1) Universaalsed sekkumised, mille eesmärk on üldise vastupanuvõime ja teadlikkuse tõstmine erinevate kelmustüüpide suhtes, arvestades pettuste muutuvat olemust;
- (2) Spetsiifilised sekkumised, mis on kohandatud konkreetsete kelmustüüpide või situatsioonide jaoks (nt investeerimiskelmused, pakikelmused).

Uuringus lähtutakse seisukohast, et tõhusad ennetustegevused ei peaks keskenduma üksnes ohvrite teadlikkuse suurendamisele, vaid ka situatsiooni- ja süsteemitasandi muudatustele. Seetõttu hõlmavad võimalikud sekkumised nii üksikisikute käitumismuutust toetavaid lahendusi kui ka organisatsioonide, nagu pankade ja telekommunikatsiooniettevõtete, turvameetmete parendamist. Sekkumised ei ole seega ainult ohvri käitumise (teadlikule) muutmisele (isikust tulenev tegur) suunatud, vaid võivad olla ka muutused süsteemis ja ametnike käitumises (situatsiooniline tegur).

Sekkumisiideede väljatöötamisel tuginetakse kolmest allikast saadud teadmistele:

- (1) teaduskirjanduse ja rahvusvaheliste parimate praktikate süstemaatiline analüüs, sh sihtrühmade vajaduste ja barjääride tuvastamine eelnevate uurimisülesannete põhjal.
- (2) ekspertide kogemused (nt õiguskaitse, finants- ja tehnoloogiasektori esindajad),
- (3) koosloome töötoad, mis võimaldavad kaasata erinevate sektorite esindajaid ja sihtrühmade liikmeid, et tagada lahenduste praktiline sobivus Eesti konteksti. Uuringu meeskond on ka varasemates rakendusuuringutes taolist lähenemist edukalt kasutanud.

Kõiki loodavaid sekkumisi analüüsitakse süsteemselt, hinnates nende:

- (1) eeldatavat mõjukust (lähtuvalt probleemide põhjendatusest ja sarnaste sekkumiste tulemustest mujal),
- (2) teostatavust (ressursside ja rakendusvõimekuse kontekstis),

(3) potentsiaalseid kõrvalmõjusid (nt stigmatiseerimise või digitaalse tõrjutuse riskid).

Sekkumiste mõjule antakse vaid eksperthinnang, mõju tegelik tuvastamine eeldab eraldi uuringuid, mida käesolev projekt ei hõlma.

Lõpuks valitakse ja kirjeldatakse põhjalikumalt vähemalt kolm sekkumist, mis on hinnatud mõjusaimateks ja teostatavaimateks, ning esitatakse nende rakendamiseks metoodilised soovitusel. Iga sekkumise kohta koostatakse toimemehhanismi mudel, milles kirjeldatakse, millist probleemi sekkumine lahendab, millisel viisil ja milliste eeldustega. Lisaks koostame töö tulemusena põhjaliku nimekirja lühikirjeldustega sekkumisiideedest, mida PPA ja teised osapooled võiksid tulevikus veel kaaluda.

Viited:

Karolin, A., Reinson, H., Männik, S-L., Rüütsalu, K. Taro, K. Mikko, E., Uusberg, A. (2023). Katsetamise Juhend Avalikule Sektorile. <https://katsetamine.riigikantselei.ee/>

IV uurimisülesanne

4. uurimisülesanne: Kelmuste ennetuse koostöömudeli loomine

Uurimisprojekti neljanda etapi eesmärk on töötada välja kelmuste ennetamise koostöömudeli prototüüp, mis põhineb seniste etappide (1–3) tulemustel, rahvusvahelisel teaduskirjandusel ning Eesti konteksti puudutavatel empiirilistel andmetel. Koostöömudeli loomisel arvestatakse nii seni toimivaid koostööpraktikaid kui ka institutsioonidevahelise süsteemse koostöö kujundamise võimalusi tulevikus. Eraldi tähelepanu pööratakse rollijaotusele, vastutuse selgusele ning andme- ja teabevahetuse korraldusele.

Neljanda uurimisülesande raames keskendume esmalt senise koostöökorralduse mõtestamisele ja võtmeosapoolte kogemuste ning hinnangute kogumisele. Selleks viime läbi fookusgrupi intervjuud, kuhu kaasame Politsei- ja Piirivalveameti, Siseministeeriumi, Riigi Infosüsteemi Ameti, Finantsinspeksiooni ning valitud eraettevõtete esindajad. Fookusgrupi eesmärgiks on välja selgitada:

(1) Kuidas on korraldatud Eestis kelmuste ennetustöö?

(2) Millised koostöövormid toimivad?

(3) Millised kitsaskohad takistavad süstemaatilisemat tegutsemist?

(4) Kuidas erinevad osapooled mõtestavad oma rolli kelmuste ennetuses?

Intervjuu tulemused annavad olulise sisendi koostöömudeli esialgse visandi koostamiseks.

Fookusgrupi arutelu täidab samaaegselt ka Delphi meetodi esimese vooru funktsiooni, võimaldades osalejatel avatud formaadis väljendada oma arusaamu ja kogemusi. Delphi meetod (Humphrey-Murto jt, 2020) on struktureeritud, mitmeetapiline ja ankurdatud eksperthinnangutel põhinev uurimis- ja planeerimisvahend, mida kasutatakse eeskätt keerukate probleemide lahendamisel, mille kohta puudub piisav empiiriline info, kuid kus erinevatel osapooltel on kumulatiivsed teadmised ja kogemused. Metoodika töötati välja 1950.–60. aastatel Ameerika Ühendriikides (RAND Corporation) eesmärgiga ennustada tulevikku ekspertrühma hinnangute põhjal, kuid seda kasutatakse tänapäeval laialdaselt ka poliitikakujundamises, strateegilises planeerimises, süsteemimudelite väljatöötamises, keeruliste sotsiaalsete ja organisatsiooniliste probleemide lahendamisel. Delfi meetod on taotlejate poolt varem kasutatud, näiteks, hindamas muutused piiriüleses kuritegevuses pärast Eesti ühinemist Euroopa Liiduga (Markina ja Saar, 2005).

Sellele järgneb Delphi-meetodi järgmine etapp, kus eksperdid hindavad individuaalselt esitatud väiteid ja koostööformaadi elemente. See võimaldab liikuda avatud arutelult struktureeritud tagasiside ja konsensuse suunas.

Kogutud teadmiste ja hinnangute põhjal koostame esialgse koostöömudeli prototüübi, mis kirjeldab osapoolte funktsionaalseid rolle, andmevahetuse mehhanisme ning ettepanekuid koostöö regulaarseks korraldamiseks. Prototüübi koostamise käigus arvestame ka eelmistes etappides kaardistatud rahvusvahelisi praktikaid ning haavatavate sihtrühmade analüüsist saadud järeldusi. Rakendatakse tulevikuseire metoodikaid (Paltsev, 2017), mille kaudu töötatakse välja kolm erinevat koostöömudeli toimimise stsenaariumi (nt tõenäoline, optimistlik ja piirav stsenaarium), mis võimaldavad hinnata, kui vastupidav ja kohanemisvõimeline on loodav mudel muutuv sotsiaal- ja tehnoloogiakeskkonnas. Mudeli esmane versioon esitatakse valideerimiseks osapooltele – kas struktureeritud intervjuude või eraldi aruteluseminaride kaudu – ning vajadusel täiendatakse.

Neljanda uurimisülesande tulemuseks on prototüübi lõppversiooni ja sellega kaasneva rakenduskava koostamine. Rakenduskava kirjeldab konkreetseid samme, mille kaudu on võimalik mudelit katsetada, rakendada ja hoida toimivana. Lisaks määratleme esialgsed soovitusel koostöömudeli toimivuse seireks ning jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Viited:

Humphrey-Murto, S., Wood, T. J., Gonsalves, C., Mascioli, K., & Varpio, L. (2020). The Delphi method. *Academic Medicine*, 95(1), 168.

Markina, A., & Saar, J. (2005). An assessment of prospective changes in cross-border crime after Estonia's accession to the European Union. *The Organised Crime Economy, Managing crime markets in Europe*. Petrus C. van Duyne, Klaus von Lampe, Maarten van Dijk

and James L. Newell (Eds.). Wolf Legal Publishers (WLP).

Paltsev, S. (2017). Energy scenarios: The value and limits of scenario analysis. Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment, 6(4), e242.

Pakutava uurimismetoodika kirjeldus ja põhjendus

Pakutava uurimismetoodika kirjeldus ja põhjendus

Üldine uurimisstrateegia

Uuring kasutab interdistsiplinaarset ja kombineeritud kvalitatiivset ning kvantitatiivset lähenemist. Iga uurimisülesanne on seotud eelnevate ja järgnevate etappidega, võimaldades süsteemse teadmiste ja lahenduste arendamise. Uuringu metoodika moodustab ühtse lähenemisviisi, kus etappideks jagamine seostab iga etapi eesmärgi konkreetsete tegevustega.

Uurimisülesanne 1: Kelmuste ennetamise teoreetiliste aluste ning parimate praktikate analüüs

Uurimisküsimusele I vastuse saamiseks teeme süstemaatilise kirjanduse ülevaate. Kasutame selleks PRISMA 2020 tööpaberit (Page jt 2021), mis käsitleb algoritmilises järjekorras ülevaate tegemiseks vajalikud tegevusjärgnevused ning mida on autorid soovitanud erinevate sekkumiste väljasõelumiseks. Plaanime teadusartiklite leidmiseks kasutada teadusandmebaase nagu Google Scholar, ISI Web of Science, Scopus, EBSCO ning nendest märksõnu, näiteks "fraud", "prevention", "scam", "scammer", "fraud statistics", "fraud victims", "fraud risk" jms. Märksõnade loetelu korrigeerime lähtuvalt tellijaga ja ametkondadega kohtumise tulemusest esimese projektikohtumise ajal koos tellijaga.

Eri riikide praktikatest ülevaate tegemiseks otsime nimetatud märksõnade alusel infot ka riiklikest andmebaasidest, tõlkides mh märksõnad võrdlusriigi keelde. Vajadusel võtame kontakti võrdlusriikide ametkondade, akadeemikute ja erialaseltsidega (EUCPN), et neilt lisamaterjali ja täiendavaid kontakte juurde küsida. Keelebarjääri erinevate võõrkeelsete allikate sisust arusaamiseks ei teki, sest kaasaegsed tõlkeprogrammid on väga heal tasemel. Vajadusel viime võrdlusriigi kohta info hankimiseks läbi poolstruktureeritud intervjuu selle riigi esindajaga (ametnik, akadeemik), kelle kaudu on lumepallimeetodil meie kontaktisikute ringi võimalik laiendada.

Uurimisülesanne 2: Kelmuste ohvrite profiilid Eestis

Uurimisküsimustele vastamiseks kombineerime kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid meetodeid:

(1) Olemasoleva andmete kaardistamine

PPA, Rahandusministeeriumi ja pankade sekundaarandmete ning statistika põhjalik analüüs kelmuse liikide, ohvrite profiilide ja kahjusummade lõikes. Olemasolevate Eesti uuringute (sh Rahandusministeeriumi finantskirjaoskuse uuringud) sekundaaranalüüs.

(2) Ekspertintervjuud õiguskaitse ja erasektori spetsialistidega (mh ka 3. uurimisülesande tarbeks). Intervjuud pankade turbeekspertide, PPA kelmuste uurijate, FI, RIA, TTJA spetsialistidega. Eesmärgiks on koguda ekspertteadmist ohvrite profiilidest, kaasuste mustritest ja riskiteguritest. Intervjuud telekomettevõtete esindajatega pettuse SMS-ide ja kõnede mustrite kaardistamiseks.

(3) Kvantitatiivne elanikkonnauuring (stratifitseeritud juhuvalim, N=1000–1500). Küsimustiku põhifookus on käitumuslike riskifaktorite ja kaitsetegurite tuvastamisel, mitte niivõrd staatilisel sotsiaaldemograafilisel profileerimisel. Koostöös Tellijaga lepime kokku uuringu täpse valimisuuruse ja -jaotuse, soovime esindusliku valimi asemel teatud sihtrühmade suuremat osakaalu. Valimisse peaks sattuma ka väike hulk pettuse ohvriks langenud inimesi, kelle kogemust mõõdame enesekohaste küsimustega. Samuti soovime edaspidi kasutada (osaliselt) sama küsimustikku pikaajaliste muutuste tuvastamiseks, kaardistada kelmuste ja nendega seonduvate riskitegurite ja kaitsvate tegurite arengut ajas (sarnaselt nt Päästeameti kriisivalmiduse uuringutele).

Riskiprofiilide ja persoonade loomiseks kasutame muuhulgas ka klasteranalüüsi. Lõplik väljund kujuneb kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi ühendades.

Tellijaga poolt lähteülesandes soovitatud intervjuude asemel uurime haavatavaid sihtrühmi laiema küsitlus-uuringuga, milles on nii avatud kui standardiseeritud küsimusi. Eelistame suuremat anonüümsemat uuringut, kuna potentsiaalselt haavatavad isikud ei pruugi olla oma haavatavusest teadlikud või tunda end mugavalt seda väljendades. Suurema valimiga uuring võimaldab kirjeldada ka laiemat hulka haavatavuse profile. Samas lubab avatud küsimuste kaasamine saavutada osaliselt intervjuu-meetodi eesmärgi.

Uurimisülesanne 3: Sekkumiste väljatöötamine

Sekkumiste väljatöötamisel kasutame kolme põhilist allikat. Teaduskirjanduse ja rahvusvahelise praktika analüüs võimaldab tuvastada valiidseid sekkumisi, mida on läbi viidud ja mis on andnud tulemusi teistes riikides. Ekspertintervjuude ja sidusrühmade

kaasamine aitab kohandada võimalikke sekkumisi Eesti konteksti ja tagada, et planeeritavad sekkumised on rakendatavad ja potentsiaalselt tulemuslikud Eestis. Koosloome töötoad võimaldavad välja töötada võimalikke sekkumisi ja nende rakendamise detaile. Lisaks kasutame võimalust kvantitatiivse elanikkonnauuringu raames sekkumiseid eeltestida.

Täpsemalt (esimesed etapid kirjeldatud taotluse varasemas osas):

(1) Teaduskirjanduse ja rahvusvahelise praktika analüüs kelmuste ennetamise tõendus põhjustest sekkumistest ülevaate saamiseks.

(2) Kvantitatiivne elanikkonnauuring (stratifitseeritud juhuvalim, N=1000–1500) sekkumise eeltestimiseks. (Ühine uuring Uurimisülesannete 2 ja 3 jaoks).

(3) Ekspertintervjuud, mis võimaldavad kaardistada ja analüüsida olemasolevaid programme ning algatusi. (Ühine intervjuu Uurimisülesannete 2 ja 3 jaoks, et hoida kokku ekspertide aega).

(4) Kaks koosloome töötuba seotud osapooltega:

Esimese töötoa eesmärk on esialgsete sekkumise eeltestimise tutvustamine, ühine ajurünnak ja kohaliku kontekstiga sidumine. Teise töötoa eesmärk on väiksema hulga sekkumise eeltestimise edasi arendamine ja praktikasse rakendamise detailide arutamine – mis on Eestis võimalik, kuidas saaks sekkumise mõju ajastusel ja rakendamisel maksimeerida.

Töötoa raames kasutame Tartu Ülikooli ja Innotiimi koostööl valminud Mõjutusakende mudelit, samuti rahvusvaheliselt tunnustatud käitumisteaduslike raamistikke nagu Behaviour Change Wheel (Michie et al, 2021) ja EAST (BIT, 2024)

Töötubades osalevad erinevate valdkondade eksperdid ja sihtrühmade esindajad.

(4) Sekkumiste mõjukuse, teostatavuse ja kõrvaltoimete hindamine.

Uurimismeeskond koondab ja süstematiseerib ideed ning hindab nende oodatavat mõjukust, teostatavust ja kõrvalmõjusid. Sekkumise oodatava mõjukuse hindamisel lähtume sarnaste sekkumiste avaldatud mõju uuringutest, kui neid on. Lisaks kõrvutame iga sekkumise arvatavat mõju mehhanismi (loogikamudelit) uurimisülesannetes I ja II koostatud probleemse käitumise põhjuste kaardistusega. See võimaldab hinnata ekspertkonsensuse alusel, a) kui olulisi käitumise riskitegureid sekkumine b) kui suure tõenäosusega mõjutab. Mida kõrgemad on need kaks hinnangut, seda lootustandvateks sekkumise eeltestimise loeme.

Sekkumise oodatava teostatavuse hindamisel lähtume samuti sarnaste sekkumiste uuringutest ning süsteemsest sekkumise eeltestimise analüüsist, mille käigus hindame sekkumise läbiviimiseks vajalikke rahalisi, tehnoloogilisi ja inimressursse ning võimalusi, et sekkumise tekitab soovimatuid kõrvalmõjusid.

Sekkumise oodatavate kõrvaltoimete hindamisel lähtume varasematest uuringutest ning ideede süsteemsest analüüsist. Kaalume võimalusi, et sekkumine stigmatiseerib või kahjustab muul moel sihtrühmi, toetab kelmuste meetodite arengut, vähendab ühiskondlikku konsensust probleemiga tegelemiseks jms.

Reastame kõik kaardistatud sekkumisvõimalused oodatava mõjukuse, teostatavuse ja kõrvaltoimete riskivabaduse summa alusel ning kirjeldame põhjalikumalt kolm kõige lootustandvamat sekkumist.

Uurimisülesanne 4: Kelmuste ennetuse koostöö mudeli loomine

Uuringuetapis kasutatakse kombineeritud kvalitatiivset ja osaliselt kvantitatiivset lähenemist.

(1) Etapi esimese sammuna viiakse läbi kaks fookusgruppiintervjuud. Need arutelud täidavad ühtlasi Delphi-meetodi esimese vooru funktsiooni, pakkudes avatud ja mitmekesist sisendit koostöömudeli esialgseks kujundamiseks. Fookusgrupid moodustatakse sihtrühmapõhiselt. Esimesse gruppi kaasatakse avaliku sektori ja reguleerivate asutuste esindajad, sealhulgas Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministerium, Riigi Infosüsteemi Amet ja Finantsinspeksioon. Arutelu keskendub senistele koostöövormidele, kitsaskohtadele ja institutsionaalsele vastutusele kelmuste ennetuses. Teine fookusgrupp koondab era- ja finantssektori esindajad, sealhulgas pangad, side- ja tehnoloogiaettevõtted ning soovi korral ka tarbijakaitse või kübernõustamise valdkonna esindajad. Arutelus käsitletakse ettevõtete kogemusi, ootusi avaliku sektori partneritele ning võimalusi süsteemsema andme- ja teabevahetuse loomiseks.

(2) Fookusgruppidest saadud sisendi põhjal koostatakse Delphi-meetodi teise vooru küsimustik.

(3) Töötatakse välja kolm erinevat koostöömudeli toimimise stsenaariumi (nt tõenäoline, optimistlik ja piirav stsenaarium).

(4) Etapi lõpus valideeritakse koostöömudeli prototüüp aruteluseminari või individuaalsete järelintervjuude kaudu. Eesmärk on koguda praktilist tagasisidet ja vajadusel teha täiendused, mis aitavad tagada mudeli rakendatavuse ning toetavad selle edasist juurutamist.

Viited:

Behavioural Insights Team. (2024). EAST: Four simple ways to apply behavioural insights. Retrieved from <https://www.bi.team/publications/east-four-simple-ways-to-apply-behavioural-insights/>

Michie, S., West, R., Finnerty, A. N., Norris, E., Wright, A. J., Marques, M. M., ... & Hastings, J. (2021). Representation of behaviour change interventions and their evaluation: Development of the Upper Level of the Behaviour Change Intervention Ontology. Wellcome open research, 5, 123.

Pakkuja nägemus koostööst tellijaga

Selleks, et töö tellija ja töö teostaja oleksid töö lähteülesannete püstitamise ja tulemuste saavutamise osas ühes inforuumis, plaanime korraldada planeeritult töökohtumisi vähemalt korra kvartalis, aga vajadusel ja kokkuleppel ka tihedamini. Infoseminaridel osaleb ministeeriumi poliitikakujundajate tiim (tellija esindajad ja koostööpartnerite esindajad) ja töö põhitäitjad ning nende eesmärgiks on arutada töö kulgemise (ajakava), tekkinud küsimuste üle ning vajadusel teha kokkuleppelisi muudatusi tööplaanis. Lisaks toimuvad kokkuleppel kohtumised uuringu juhtkomisjoniga.

Koosolekute ajad planeeritakse vähemalt 2 nädalat ette enne koosoleku toimumise aega ning vähemalt nädal aega ette saadetakse osalejatele koosoleku päevakava. Koosolekuid protokollitakse. Infoseminaride meedium (vahetult, veebis, hübriid) otsustatakse enne esimest infoseminari.

Töö teostaja esindaja ja tellija lepivad avakohtumisel kokku suhtluspõhimõtted, sh kuidas toimub projektijuhi ja tellija esindaja vaheline suhtlus (suhtluskanal) ning millise sagedusastmega need toimuvad (nt korra kuus, vastavalt vajadusele vms). Töö teostaja pakub, et uuringu projektijuht ning töö tellija esindajad suhtlevad vähemalt korra kuus (projektijuht annab ülevaate toimuvatest tegevustest ning ajakavas püsimisest; tellija esindaja on kursis töö kulgemisega); vajadusel (nt küsimuste tekkimisel) lepivad projektijuht ja tellija kokku aja ühiseks kohtumiseks, kuhu kaasatakse ka uuringu ja/või tellija meeskonna teisi liikmeid.

Uuringu Gantti graafik

KELM_aja- ja tegevuskava.docx

Riskide maandamise plaan

Riskianalüüs esitatud eraldi failis.

Lisafailid

KELM_riskianalüüs.docx

Vastutav täitja ja põhitäitjad (8)

Isik	Kraad	Ametikoht	Roll	Alguskuupäev	Lõppkuupäev	CV
Anneli Soo	doktorikraad	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, õigusteaduskond, karistusõiguse kaasprofessor (1,00)	Vastutav täitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Kristjan Kask	doktorikraad	Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut, Dotsent (1,00)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Andero Uusberg	doktorikraad	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, psühholoogia instituut, afektiivpsühholoogia professor (1,00)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Jaan Ginter	doktorikraad		Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Annegrete Palu	magistrikraad	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, õigusteaduskond, eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor (0,50), Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, psühholoogia instituut, eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor (0,50)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Anna Markina	magistrikraad (teaduskraad)	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, õigusteaduskond, kriminoloogia teadur (1,00)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST
Heidi Reinson	magistrikraad (teaduskraad)	Tartu Ülikool, Majanduskäitumise lektor (0,10), Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, psühholoogia instituut, majanduskäitumise nooremteadur (0,50)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST

Isik	Kraad	Ametikoht	Roll	Alguskuupäev	Lõppkuupäev	CV
Helen Urmann	magistrikraad	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, võrdleva poliitika õpetaja (0,50), Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, projektijuht-analüütik (0,50)	Põhitäitja	01.06.2025	30.11.2026	EST

Täitjad sh tudengid

Isik	Kraad	Ametikoht	Kraadiõppur	Alguskuupäev	Lõppkuupäev
Ene Tubelt	magistrikraad	Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduste valdkond, Johan Skytte poliitikauuringute instituut, analüütik (1,00)	Magistrant	01.06.2025	31.05.2026
Reio Astla			Magistrant	01.09.2025	31.08.2025

Olen teadlik, et vajadusel tehakse uuringu meeskonnale taustakontroll

Täitjate CV-d

Reio_Astla_CV (1).pdf

Abitööjõud

Uurimisrühma pädevused ja uurimisrühma liikmete rollide kirjeldus uurimisülesannete kaupa

A. Soo on TÜ karistusõiguse kaasprofessor ja karistusõiguse osakonna juhataja. Viibis 2016—2017 Marie Skłodowska-Curie grandiga Maastrichti Ülikoolis ja 2018—2019 stipendiumiga Humboldt-Forschungsstipendium für erfahrene Wissenschaftler Kölni Ülikoolis. Õpetab mh karistusõigust, sanktsiooniõigust, ning kriminaalpoliitikat. 2023. aastal oli vastutav täitja projektis "Õigusliku analüüsi koostamine „Eesti Vabariigi kodanike väljaandmine Ameerika Ühendriikidele”" ning 2019. aastal vedas sisuliselt analüüsi Riigikantseleile „Euroopa Liidu õiguses sätestatud halduskaristuste kohaldamine Eesti õiguses”. On käesoleva projektis nii projektijuhi kui ka vastutava täitja rollis, tagades projekti edenemise, tähtaegadest kinnipidamise ja koostöö tellijaga, ning panustab I ja IV etapis.

H. Urmann on TÜ võrdleva poliitika õpetaja ning sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse asejuhataja ja projektijuht-analüütik. Käsitleb oma õppeainetes teadusliku metodoloogiat ning kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid uurimismeetodeid. Projektis on tema ülesandeks projektijuhi Soo toetamine administratiivsetes ülesannetes.

K. Kask on TLÜ õiguspsühholoogia dotsent. On läbi viinud uuringuid õiguspsühholoogia teemadel ülekuulamise valdkonnast, probleemsest alkoholitarvitamisest ja kriminoloogiast. On edukalt juhendanud ühte ja praegu juhendab viite doktoranti. Tema ülesandeks on I-IV etappi panustamine.

J. Ginter on TÜ õigusteaduskonna emeriitprofessor, õpetas kuni 2025.aastani kriminoloogiat. Oli täitjaks Horizon 2020 projekti RAYUELA - "Noorte harimine ja jõustamine läbi mängimise internetis ohutult toimetamiseks", mille eesmärgiks oli saavutada alaealiste internetis ohvriks sattumiste vähendamine. On praegu täitjaks Euroopa Komisjoni DG JUST tellimisel läbi viidava uurimuse "Kriminaalmenetluses kaitseõiguste digitaliseerumine". Projektis on tema ülesandeks I etappi panustamine.

H. Reinson on majanduskäitumise lektor Stockholmi Kõrgemas Majanduskoolis Riias (SSE Riga) ning lõpetamas TÜ ja Maastrichti Ülikooli ühist doktorantuuri pensioniks säästmise otsuste teemal. 2012-2023 töötas ta käitumisteaduste juhteksperdina Kantar Emoris, kus juhtis ja nõustas mitmeid rakendusuuringuid, sh Justiitsministeeriumi tellitud "Alaealiste õigusrikkumistele suunatud

lühisekkumiste analüüsi," mille tulemused aitasid kujundada uusi lähenemisi alaealiste õigusrikkumiste vähendamiseks. 2023. aasta lõpus toimus Heidi eestvedamisel ainulaadne III pensionisamba juhuslikustatud kontrolluuring (JUKU ehk RCT), mille raames testiti erinevate e-kirjade mõju III samba sissemaksetele. Teeb koostööd Riigikantselei Innovatsioonitiimiga, kus aitab disainida ja ellu viia käitumisteaduslikke sekkumisi erinevates poliitikavaldkondades. Projektis vastutab Heidi II ja III uurimisülesande täitmise eest ning panustab I ja IV etappi.

A. Uusberg on TÜ afektiivpsühholoogia professor ja Heaoluteaduste tippkeskuse teadusjuht. Tema juhitud Tartu afekti ja regulatsiooni uurimiskeskuse uuring inimese tundeid, tahteid ja nende reguleerimise võimalusi. Lisaks alusuuringutele edendab Andero psühholoogia ja teiste käitumisteaduste rakendamist ühiskondlike probleemide lahendamiseks. On magistriõppekava "Rakenduslik käitumisteadus" programmi juht. Ta on juhtinud või täitnud mitmeid käitumisteadusi rakendavaid projekte. 2021 aastal oli Andero valitsust nõustava Covid-19 teadusnõukoja liige. Täidab projekti kõigis etappides nõuandvat funktsiooni.

A. Palu on Tartu Ülikooli eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor nii psühholoogia instituudis kui õigusteaduskonnas. Lisaks on tal hetkel käsil doktorantuuri. Ta on oma interdistsiplinaarse teadustöö ja doktorantuuri raames uurinud erinevaid õiguspsühholoogia teemasid: lapstunnistajate mälu, isikute äratundmine, valetamine. Õigusteaduskonnas õpetab tudengitele psühholoogiat ja õiguspsühholoogiat, psühholoogia instituudis õpetab ta uurimismeetodite ainet bakalaureusetudengitele. Alates 2023. aastast kuulub ta Justiitsministeeriumi süüteomenetluse arendamise juhtgruppi, mis tegeleb kriminaalmenetluse seadustiku uuendamisega. Vastutab I etapi eest, panustab ka teistesse etappidesse.

A. Markina on TÜ kriminoloogia teadur ja doktorant. On spetsialiseerunud kriminoloogia ja kriminaalpoliitika probleemide uurimisele, osaledes nii Eesti-sisestes kui ka rahvusvahelistes uuringutes. Tema teadustöö keskmes on olnud muu hulgas sekkumisstrateegiad ja kriminaalpoliitika reformide mõju hindamine. Annal on ulatuslik juhendamiskogemus, sealhulgas magistratööde juhendamine kelmuste olemuse ja ennetusvõimaluste teemal. On TAI juures tegutseva Ennetuse teadusnõukogu liige ning panustab aktiivselt teaduspõhise ennetuspoliitika arendamisse. Vastutab IV etapi eest, panustab ka teistesse etappidesse.

Teaduskirjanduse esmast analüüsi teostavad ja vastavalt TLÜ ja TÜ meeskonda jooksvates küsimustes toetavad R. Astla (BA psühholoogia), TLÜ psühholoogia õppesuuna magistrant, ja E. Tubelt (MA semiootika ja kultuuriteooria), TÜ rakendusliku käitumisteaduse magistrant.

Allhankijate ülevaade

Taotleja näeb ette, et projekti ajaraami optimaalseks kasutamiseks ja uuritavate andmete täiendava pärimise vältimiseks tehakse elanikkonna küsitlusuuringu läbi viimiseks koostööd küsitlusuuringu pakkujaga (nt EMOR, Norstat vms). Hanke küsitlusuuringu läbiviija leidmiseks saab korraldada pärast positiivse rahastusotsuse saamist. Taotleja seab andmekogumisele kriteeriumid (nt valimi, andmekogumisviiside jm osas), mille alusel otsustatakse ja valitatakse edukas hankes osaleja.

Varem läbiviidud sarnased projektid ja/või uurimused (kuni 10 kõige olulimat kirjet)

Number	Projekti nimetus eesti keeles	Vastutav täitja	Rahastusprogramm	Algusaasta	Lõppaasta	Keskmine aastane summa	Kogusumma
hange 222151	Uuring "Mobiilne sekkumine õigusrikkujatele"	Siim Espenberg	Ministeeriumid	2020	2021	56 188,80 EUR	57 904,00 EUR
RITA2/006	Kuriteoohvrite kaitse ja kohtlemise uuring	Elvo Themas	Teadmisepõhise poliitikakujundamise toetamine (RITA2)	2016	2017	46 800,00 EUR	46 800,00 EUR
LSVP22460	Transpordiametile bussides turvavöö kinnitamise sekkumisuuringu väljatöötamine ja läbiviimine	Sille-Liis Männik	Riiklikud sihtasutused ja ametid	2022	2023	6 000,00 EUR	6 000,00 EUR

Number	Projekti nimetus eesti keeles	Vastutav täitja	Rahastusprogramm	Algusaasta	Lõppaasta	Keskmine aastane summa	Kogusumma
MNTK1	Meeste nõustamis- ja tervishoiuteenuste kasutamise uuring	Jaanika Hämmal	Meeste nõustamis- ja tervishoiuteenuste kasutamise uuring (MNTK)	2022	2023	112 032,00 EUR	150 000,00 EUR
MÜKS-ISAD3	Isapuhkuse ja -hüvitise müksamiprojekt	Kaisa Esko	Sotsiaalministeeriumi müksamiprogramm – Isapuhkuse ja -hüvitise müksamiprojekt (MÜKS-ISAD)	2021	2022	60 500,00 EUR	60 500,00 EUR
LSVPH22561	Inimkäitumisest informeeritud tööriistakasti loomine rohepöörde elluviimiseks	Andero Uusberg	Muu siseriiklik avalik sektor	2022	2023	21 280,00 EUR	21 280,00 EUR
1-1/4, 06.01.2022	Ennetuse teadusnõukogu	Karin Streimann	Siseriiklik avalik sektor	2022	2025	43 358,40 EUR	132 000,00 EUR
leping nr 7-8/3771, projekt nr 2014-2021.1.05.19-0001	Noorte hälbiva käitumise leviku uuring (ISRD-4)	Anna Markina	EMP ja Norra finantsmehhanismid 2014–2021	2022	2024	77 288,40 EUR	147 492,00 EUR
LSVJS19668	Vanglast vabanenute tugiteenuse tulemuslikkuse hindamine	Marvi Remmik	Ministeeriumid	2019	2020	25 000,00 EUR	25 000,00 EUR
MSVOI19409	Kuriteoohvrite õigused ja neile mõeldud teenused	Anna Markina	Euroopa Komisjon	2019	2022	36 385,20 EUR	92 174,94 EUR

Kommentaari seotud projektide/uuringute kohta

Uuringuga seotud publikatsiooni (kuni 10 kõige olulisemat kirjet) (10)

1.1. Teadusartiklid, mis on kajastatud Web of Science and mebaasides Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index ja/või andmebaasis Scopus (v.a. kogumikud)

	Avatud juurdepääs
Rommel, Maali-Liina; Suija, Kadri; Markina, Anna; Tisler, Anna; Kõivite-Urtane, Anda; Stankūnas, Mindaugas; Nygård, Mari; Aasbø, Gunvor; Maļina, Laura; Uuskūla, Anneli (2025). Navigating the risks: Stakeholder views on risk-based cervical cancer screening. PLoS ONE, 20 (3),	

e0317986. DOI: 10.1371/journal.pone.0317986.	
Palu, A., Uusberg, A., Kask, K. (2024). Bridging Behavioral Science and Public Policy in Estonia. Journal of Applied Research in Memory and Cognition, 13 (4), 509–515. DOI: 10.1037/mac0000188.	
Matos, Raquel; Campos, Luísa; Martins, Filipe; Deakin, Jo; Carneiro, Alexandra; Fox, Claire; Markina, Anna (2023). At the 'risky' end of things: labelling, self-concept and the role of supportive relationships in young lives. Journal of Youth Studies, 26 (3), 313–330. DOI: 10.1080/13676261.2023.2174007.	
Riitsalu, Leonore; Uusberg, Andero (2021). To double, quadruple, or keep? Semi-automated service increases micro-investments. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 95, 101774. DOI: 10.1016/j.socec.2021.101774.	
Vainre, Maris; Aaben, Laura; Paulus, Alari; Koppel, Helleka; Tammsaar, Helelyn; Telve, Keiu; Koppel, Katre; Beilmann, Kaia; Uusberg, Andero (2020). Nudging towards tax compliance: A fieldwork-informed randomised controlled trial. Journal of Behavioral Public Administration, 3 (1). DOI: 10.30636/jbpa.31.84.	
Marshall, Ineke Haen; Neissl, Katharina; Markina, Anna (2019). A Global View on Youth Crime and Victimization: Results From the International Self-Report Delinquency Study (ISR3D3). Journal of Contemporary Criminal Justice, 35 (4), 380–385. DOI: 10.1177/1043986219884814.	

1.2. Teadusartiklid teistes rahvusvahelistes teadusajakirjades, millel on registreeritud kood, rahvusvaheline toimetust, rahvusvahelise kolleegiumiga eelretsenseerimine, rahvusvaheline levik ning kättesaadavus ja avatus kaastöödele

	Avatud juurdepääs
Palu, Annegrete; Soo, Anneli (2023). From Tradition to Evidence: Rethinking the Law on Eyewitness Identification in Estonia. Juridica International, 32, 87–106. DOI: 10.12697/JI.2023.32.08.	

2.5. Projekti, tellitud teadustöö või analüüsi publitseeritud raport

	Avatud juurdepääs
Reinson H., Hämmal, J., Kruuse, K., Rannu, K., Parder, M-L. (2021). Alaealiste õigusrikkumistele suunatud lühisekkumiste analüüs. 1–92.	

3.1. Artiklid/peatükid lisas loetletud kirjastuste välja antud kogumikes (kaasa arvatud Web of Science Book Citation Index, Web of Science Conference Proceedings Citation Index, Scopus refereeritud kogumikud)

	Avatud juurdepääs
Leonaitė, Erika; Markina, Anna; Pall, Katre (2022). Implementation of the Victims' Rights Directive in Lithuania and Estonia: Challenges and Achievements. In: Legal Protection of Vulnerable Groups in Lithuania, Latvia, Estonia and Poland. (287–308). Springer. (European Union and its Neighbours in a Globalized World; 8). DOI: 10.1007/978-3-031-06998-7_13.	
Israel, Sabine; Deakin, Jo; Frank, Renata; Markina, Anna; Murakas, Rein; Quandt, Markus (2021). Bounded Agency and Social Participation: How Socioeconomic Situation and Experiences Influence Young People's Way of Engaging In Society. In: Bruselius-Jensen, Maria; Tisdall, Kay; Pitti, Ilaria (Ed.). Young People's Participation: Revisiting Youth and Inequalities in Europe. (53–76). Bristol, UK: Policy Press. DOI: 10.1332/policypress/9781447345411.003.0005.	

Eelarve

Pakkumuse eelarve

KELM_eelarve.xlsx

Teaduseetika teemade kontrollnimekiri

Issue	Relevant in my proposal	Description of the ethical issue and planned mitigative measures
1. INIMESED: kas projekti raames läbiviidavasse uurimistöösse kaasatakse inimesi?	☒ Jah ☐ Ei	<p>Uuritavaid (elanikkonda) kaasatakse töö II etapis kelmuste Eesti riskirühma ja haavatavate gruppide tuvastamise juures.</p> <p>Inimeste kaasamise eetilised kitsaskohad on seotud osalejate teadvustatud nõusoleku, andmekaitse, uurimisteema tundlikkuse (potentsiaalselt kelmuse ohvriks langemise kogemus ning sellega seonduvad negatiivsed tunded) ning sellest tuleneva uuritava potentsiaalse kahjustamisega (psühholoogiline mõju, ebavõrdne kohtlemine vms).</p> <p>Elanikkonna küsitluse läbi viimiseks plaanib uuringumeeskond tellida andmekogumisteenust küsitlusuuringuid tegevalt ettevõttelt. Seeläbi ei päri uurijad täiendavalt uuritavate andmeid ja</p>
2. ISIKUANDMED: kas uurimistöös töödeldakse isikuandmeid? (Märkige „jah“ ka juhul, kui isikuandmed uurimistöö käigus anonüümitakse.)	☒ Jah ☐ Ei	<p>Võimalusel kasutame olemasolevaid sekundaarandmeid kelmuste ohvrite profiili kohta. Uurijad pärivad sekundaarandmeid üldistatult ehk uurijad ei vaja andmeid isikustatud kujul.</p> <p>Ametiasutused saavad anda ülevaate sihtgrupi taustast nt kirjeldava statistika näitajate abil (sihtrühma suurus, keskmine vanus, vanuse standardhälve jm).</p> <p>Isikuandmeid kogutakse uuringu II etapis elanikkonna seas tehtava küsitlusega. Taotleja eelistus on hankida küsitlusteenust uuringufirmalt, mis läbi uurijatele antakse üle juba anonümiseeritud andmed. Vajadusel (kui sobivat teenusepakkujat ei leita) viib Taotleja andmekogumise läbi ise. Sellisel juhul esitab</p>
3. INIMESE EMBRÜONAALSED TÜVIRAKUD JA EMBRÜO: kas uurimistöös kasutatakse inimese embrüonaalseid tüvirakke või inimese embrüot?	☐ Jah ☒ Ei	
4. INIMESE KOED JA RAKUD: kas	☐ Jah ☐ Ei	

Issue	Relevant in my proposal	Description of the ethical issue and planned mitigative measures
uurimistöös kasutatakse inimese rakke, kudesid või kehavedelikke?	☐ Jah ☒ Ei	
5. LOOMAD: kas uurimistöös kasutatakse loomi?	☐ Jah ☒ Ei	
6. GENEETRILISED RESSURSID ja nendega seotud teadmine: kas uurimistöös kasutatakse taimset, loomset (v.a. inimesed), mikroobset või muud päritolu geneetilisi ressursse või nendega seotud traditsioonilisi teadmisi?	☐ Jah ☒ Ei	
7. EUROOPA LIIDU VÄLISED RIIGID: kas uurimistöö toimub täielikult või osaliselt mõnes EL-i välises riigis või edastatakse isikuandmeid või muid uuringumaterjale sellisesse riiki?	☐ Jah ☒ Ei	
8. KESKKOND, TERVIS JA OHUTUS: kas uurimistöös plaanitavad tegevused või kasutatavad materjalid võivad kahjustada keskkonda või inimeste tervist?	☐ Jah ☒ Ei	

Issue	Relevant in my proposal	Description of the ethical issue and planned mitigative measures
9. TEHISINTELLEKT: kas uurimistöö raames kasutatakse või arendatakse tehisintellekti süsteeme või meetodeid?	☐ Jah ☒ Ei	
10. TEADUSTULEMUSTE VÄÄRKASUTUS: kas uurimistöö raames luuakse materjale, meetodeid, tehnoloogiaid või teadmist, mida on võimalik kasutada ebaeetilistel või kahjulikel eesmärkidel?	☐ Jah ☒ Ei	
11. MUUD EETILISED TEEMAD: kas uurimistöö raames esineb muid eetilisi küsimusi, mida eelnevad küsimused ei käsitlenud? (Näiteks võib uurimisteema olla poliitiliselt tundlik või polariseeriv).	☐ Jah ☒ Ei	

Hea teadustava järgimine

Hea teadustava järgmise kinnitus

Uuringurühma liikmed kinnitavad, et järgivad uuringu läbi viimise kõikides tegevustes hea teadustava kokkuleppe (2017) põhimõtteid.

Kas projekti raames läbi viidav uuring või uuringud vajavad eetikakomitee kooskõlastust?

☒ Jah
 ☐ Ei

Selgitus eetikakomitee kooskõlastuse kohta

Uurimisrühm näeb ette, et uuringu läbiviimiseks on vaja eetikakomitee ja andmekaitseinspektsiooni luba, kui uurimisrühm kogub elanikkonna küsitluse andmed ise - seda on vaja andmete pärimiseks õiguste saamiseks ning uurimisinstrumendi ja andmekogumise eetilise tagamiseks. Esimene eelistus on aga siiski hankida küsitlusuuringu läbi viimise teenus vastavalt teenusepakkuvalt, kes selgitatakse välja hankega.

Eetikakomitee luba taotleb uurimisrühm olenemata eelnevast ka selle tõttu, et projekti tulemustest planeeritakse avaldada teadusartikkel. Paljudes kõrgetasemelistes teadusajakirjades on eetikakomitee kooskõlastus eelduseks avaldamisele.

Kas geneetilisi ressursse käsitlevad

teadusuuringud
kuuluvad Nagoya
protokolli ja ELi ABS-
määruse
reguleerimisalasse?

☐ Jah ☒ Ei

Selgitus projekti
Nagoya protokollile
vastavuse kohta

Avatud teadus ja teadusandmete haldamine

Ülevaade
teadusandmete
haldamisest

Teadusandmete haldamine hõlmab plaani sellest, kuidas andmeid kogutakse, dokumenteeritakse, kaitstakse ja võimalusel muudetakse kättesaadavaks.

Projekti raames kogutakse primaarseid (kvalitatiivsed või kvantitatiivsed andmed riskirühmade tuvastamiseks; koostöömodeli loomiseks ja valideerimiseks) ja sekundaarseid (teaduskirjanduse analüüsist kogutud andmed, välisriikide praktikast tulenevad dokumendid/uuringud, ametiasutustelt päritavad üldised andmed) andmeid. Sekundaarandmete allikateks on metoodikaosas kirjeldatud teadusandmebaasid, ametiasutuste andmestike üldistused; primaarandmeid kogutakse (fookus)intervjuude, küsitluse ja Delphi meetodil. Andmed on vastavalt andmetüübile kas tekstilises vormingus (Word, PDF) või numbrilises vormingus (CVS, Excel).

Kõiki andmeid säilitatakse Tartu Ülikooli serverites ja turvalises ühistööfailis OneDrive (seotud asutuse töötajate kontoga). Ligipääs andmetele on vaid uurimisrühma liikmetel, sealjuures ligipääs uuritavate isikuandmetele on vaid vastavat tegevust (andmekorje) läbi viiattel uurimisrühma liikmetel. Ülejäänud liikmetel on ligipääs anonüümsetele/pseudonümiseeritud andmetele. Kogutakse vaid minimaalselt vajalikke isikuandmeid. Kogutud toorandmed, mis sisaldavad informatsiooni uuritava isiku kohta (nt intervjuude helisalvestis, intervjuueeritavate kontaktandmed, isikuandmetega seotud küsitlustulemused), kustutatakse pärast nende puhastamist/viimist isikustamata kujule (nt intervjuude puhul pärast transkribeerimist, küsitlusandmete puhul pärast vastajatele koodide omistamist). Andmeid puhastab/transkribeerib uurimisrühma liige.

Kuna uuringu näol on tegemist rakendusuurimisega, sõltub isikustamata andmete avalikustamine sellest, milline on kokkulepe uuringu Tellija ja Teostaja vahel.

Andmete haldamise põhimõtete järgimise eest vastutab uuringu projektijuht Anneli Soo.

Avatud
teadusandmed: kas
teadusandmed või osa
neist tehakse kõigile
tasuta kättesaadavaks
ja vabalt
kasutatavaks?

☐ Jah ☒ Ei

Selgitus avatud
teadusandmete kohta

Piiratud
juurdepääsuga
andmed: kas projekti
käigus luuakse
teadusandmeid, mida
ei saa avatult
kättesaadavaks teha?

☒ Jah ☐ Ei

Selgitus piirangute
kohta

Teadusandmete kättesaadavus (andmete hulk ja tüüp) avalikkusele lepatakse kokku tellijaga.

Jagatud
intellektuaalomandi

õigused: kas projekti
raames loodud
intellektuaalse omandi
õigused jagunevad
mitme teadusasutuse
või juriidilise isiku
vahel?

☒ ☐

Jah Ei

Selgitus jagatud
intellektuaalomandi
õiguste kohta

Projekti raames loodud intellektuaalomand kuulub TÜ ja TLÜ teadlastele.

Lisainfo

Lisainfo